

Erik Anvang

KREATIVITET

Traditionelt & Spirituelt

VisdomsNettet

www.visdomsnettet.dk

KREATIVITET

Traditionelt & Spirituelt

1:7

Erik Ansvang

VisdomsNettet
www.visdomsnettet.dk

KREATIVITET

Traditionelt & Spirituelt

1:7

Af Erik Ansvang

HVORFOR KREATIVITET?

Når man vil beskæftige sig med kreativitet, er det første spørgsmål, man stiller sig selv måske: *Hvorfor overhovedet interessere sig for kreativitet?* Kreativ, er det ikke bare noget, man *er* – eller *ikke er*? Ifølge den almindelige opfattelse er kreativitet et medfødt talent, der er forbeholdt de få heldige, som skæbnen har valgt ved en tilfældighed. Kreativitet skulle altså være en gave, man får ved fødslen – og måske er det korrekt, at skaberevnen er blandt de første fødselsdagsgaver, men spørgsmålet er, om det kun er få udvalgte, der er så heldige at få kreativitetens gave, eller om det er en egenskab, alle har med sig?

Psykologer oplyser, at trangen til kreativitet faktisk er en af de stærkeste drifter i ethvert menneske. Det er muligvis en overraskende information for de fleste, for det er en almindelig antagelse, at det kun er mad, drikke, varme og seksualitet, der hører til de grundlæggende behov, men kreativitet hører reelt til et af de vigtigste menneskelige behov. At det er sandt, kan man iagttage hos personer, hvis lyst til at udtrykke kreativitet modarbejdes.

Psykologerne har påvist, at kreativt blokerede mennesker ofte er nedtrykte, negative og selvdestruktive. Når kreativ udfoldelse undertrykkes, opstår der en tilstand af utilfredshed og kedsomhed. Tilværelsen bliver passiv, formålsløs og stillestående. Det kreativt blokerede menneske mister evnen til aktivt at skabe sit eget liv og retter sig i stedet overdrevent efter andres forventninger, ønsker og værdier. Det kreativt blokerede menneske er som regel dybt optaget af, hvad andre tænker om det – hvad andre ønsker og forventer.

Resultatet af denne tilstand er frustration – og frustration skal have afløb. Ofte vil det blive i form af aggressioner og endda fysisk vold i ekstreme tilfælde. Den fysiske vold er slem nok, men endnu værre er det faktisk, at blokeringen af kreativiteten rammer selve grundlaget for livsglæden.

Denne nedbrydningsproces begynder som regel i den tidligste barndom. Barnets sanser, følelser og intellekt visner gradvis. Evnen til frit at bevæge tanken og opmærksomheden mistes lidt efter lidt. Den destruktive energi vendes efterhånden mod selve det kreative potentiale – mod den iboende skaberevne.

Hvem får den umulige ide?

Hvis den iboende skaberevne er blevet begrænset eller måske endda helt undertrykt, vil de fleste mennesker være tilfredse med passivt at vente på, at andre får ideerne. De venter på, at nogle konkurrenceivrige mennesker bryder ud af rækken og introducerer noget nyt, som de derefter kan købe eller kopiere. Det kan eksempelvis være et nyt produkt. Men kreativitet handler ikke alene om at opfinde et produkt fra bunden. Det er selvfølgelig ikke i orden at vente på, at en eller anden introducerer noget nyt – f.eks. et revolutionerende nyt produkt som den første i verden i kampen på konkurrencens slagmark, hvis man er ansvarlig for en progressiv virksomhed.

Men hvis man er enig i, at verden savner kreativitet, må spørgsmålet være, hvordan *det enkelte menneske* udvikler "kreativ tænkning".

Kan ganske almindelige uerfarne unge mennesker helt vilkårligt få banebrydende ideer? Kræver det ikke eksperter, som går sammen i tænketanke og gennemfører intensive brainstormings? Spørgsmålet er, om der nogensinde er kommet noget nyttigt ud af denne metode – bortset fra etablering af underudvalg og andre tænketanke. Spørgsmålet er derfor: *Hvem får de store ideer? Hvem får den umulige ide?*

Et godt eksempel stammer fra en situation i det almindelige liv. Ideen opstod ved en fødselsdagsfest i New England. En lille pige fejrede fødselsdag, og hendes far løb rundt med sit kamera og tog billeder af begivenheden, og pludselig sagde pigen, at hun gerne ville se billederne ... *NU!* De fleste ville forklare pigen, at det ikke var muligt fordi ... men hendes far tænkte: "Ja – hvorfor kan hun egentlig ikke se sine billeder lige nu?" Hendes far var Edward Land, opfinderen af Polaroid-kameraet. Så hvis man spørger, hvordan man får den umulige ide, er svaret – *tænk som et barn. Tænk umulige tanker!*

For nogle år siden kunne man læse en stillingsannonce i det anerkendte engelske erhvervsblad *Director Magazine*:

"Aldrende direktør søger ansættelse som hofnar eller fjollehoved for den øverste ledelse i en stor virksomhed. Sørg selv for narrehat og -dragt."

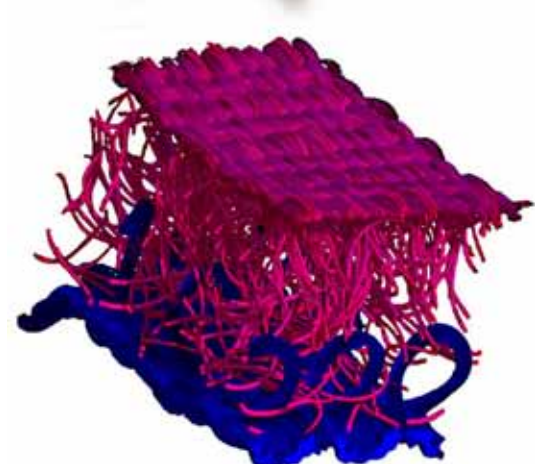
Vanvittigt? Overhovedet ikke! Ideen stammer fra middelalderen, hvor kongerne var omgivet af ja-sigere og spytslikkere, og hvor hofnarren som den eneste havde tilladelse til at latterliggøre beslutningerne uden risiko for at blive henrettet.

I dag er magtfulde personer i alle organisationer også omgivet af ja-sigere, for det gavner som regel karrieren at være enig med chefen og derved signalere, at her er en ægte medspiller. I virkeligheden mangler bestyrelseslokalernes herskere nogle modspillere, der kan give dem seriøs og ærlig modstand.

Andre "umulige" ideer

Herefter vil det være en god ide at gå lidt tilbage i tiden og kigge indenfor i et laboratorium, hvor firmaets forskerteam i en periode kæmpede indædt for at producere "superlim". De forsøgte og forsøgte, men limen ville ikke klæbe. Produktet var ganske enkelt en katastrofe.

Selvfølgelig var det en katastrofe, for har man nogensinde hørt om lim, der ikke kan klæbe? Ja uden tvivl – for det bruger man i alle kontorer overalt i verden, for forskerne hos 3M udviklede de gule PostIt-labels, som kan sættes på alt *uden at klæbe*. Denne katastrofe inden for limproduktion er det mest profitable produkt hos 3M.

Og glem ikke at Christopher Columbus forsøgte at finde en vej til Indien, men landede i Amerika. Denne katastrofe åbnede for ufattelige muligheder. Fejltagelser åbner ofte vejen til succes.

For adskillige år siden var en fransk videnskabsmand på jagt med sin hund, og da han kom hjem, så han, at både hans jakke og hundens pels var fyldt med burrer. Han undersøgte burrerne med en forskers nysgerrighed – og han besluttede at fremstille en maskine, der kunne kopiere burrerne. Han kaldte sit nye produkt for Velcro-tape fra de franske ord *VELours* og *CROchet*. Det blev en verdensomspændende succes. Konklusionen er, at man altid er omgivet af ideer. Ideerne er der, men evnen til at få øje på dem kan være mangelfuld.

Forfatteren af bogserien om "Harry Potter" fortalte engang, at hun fik ideerne til succesbøgerne, når hun rejste mellem Manchester og London. Ideerne poppede simpelthen op i hendes bevidsthed. Når hun stod af ved King's Cross, var mange af figurerne i bøgerne allerede skabt. Konklusionen er derfor – *tænk kreativt når som helst og hvor som helst*.

Ide-arbejdet efter ide-undfangelsen

Tanker er flygtige, og problemet med at få ideer når som helst og hvor som helst er, at man meget nemt glemmer dem. Derfor – skriv dem ned! Arkivér ideerne.

Hav altid en notatblok ved hånden. Navnlig i nærheden af sengen eller brusebadet, for ideerne melder sig ofte i afslappede situationer. Hvad så når man kører i bil? Glem alt om papir og kuglepen. Hav hellere en lille båndoptager ved hånden. Men ideen er, at ideer skal arkiveres, når de opstår.

Ideer, der opstår ved et tilfælde, opstår ikke tilfældigt. Inden ideen dukker op, er der en kortere eller længere fase, hvor tankerne flakser rundt i ideens omgivelser. Hjernen fyldes med ustrukturerede indtryk, og det er disse iagttagelser og indtryk, der danner grundlag for fremkomsten af den egentlige ide.

Men det betyder ikke, at man får ideer ved at tænke intensivt og længe på dem. Kreativitet kan ikke planlægges. Inspirationen dukker ofte op, når man er alene – måske under bruseren, hvor man ikke har sin ide-blok ved hånden.

Selvfølgelig kan ideer opstå under en brainstorming ved hjælp af mind-mapping eller lignende teknikker, men erfaringen viser, at de bedste, mest succesfulde og mest bemærkelsesværdige ideer er de mest indlysende. Ideer tænkes ikke frem i planlagte forløb, hvor alle sidder anspændte for at demonstrere deres kreativitet. Der findes ingen bedre metode til ødelæggelse af en ideproces end at planlægge og styre processen.

At få en ide er kun den første del af en lang proces. Når ideen er undfanget, er der behov for flere ideer, for ideen skal omsættes til handling. Ikke nødvendigvis et produkt. Det kan også være en serviceydelse. Og mennesker i kreative teams er sjældent de rigtige til at udvikle produkter og serviceydelser. Der er som regel lang vej fra ide til virkelighed.

Hvad vil det sige at være kreativ?

Først er det vigtigt at få et indtryk af, hvad kreativitet egentlig er. Det er lige så svært at svare på, hvad kreativitet er, som hvad kvalitet er. Men forsøget skal gøres alligevel. Her er en accepteret definition:

Kreativitet er at tænke eller handle ...

**originalt
ukonventionelt
kunstfærdigt
overraskende
opfindsomt ...**

Ifølge den almindelige folketro er kreativitet forbeholdt nogle få mennesker inden for kunst, videnskab og andre såkaldte "kreative professioner". Mon ikke de fleste er enige i det? For eksempel betragtes en kunstmaler som kreativ – næsten uanset hvad der smøres på lærredet – og hvordan.

Et eksempel er en kunstmaler, der hængte plastposer fyldt med maling op på kanten af lærredet og skød huller i dem med et haglgevær. Farverne sprøjtede ud over lærredet og dannede tilfældige mønstre. Det var originalt, ukonventionelt, kunstfærdigt, overraskende, opfindsomt ... Ifølge definitionen må det være kreativt – og man kalder det kunst.

Et andet eksempel er en skulptør, der stablede gamle, rustne skrotbiler i en gigantisk bunke på Kongens Nytorv midt i København. Det var originalt, ukonventionelt, kunstfærdigt, overraskende, opfindsomt ... Ifølge definitionen må det være kreativt – og det kalder man også kunst. Måske kunne det skabe glæde hos landets skrothandlere, at de i virkeligheden er kunsthandlere og lever omgivet af værdifulde kunstsulpturer?

En kunstner lagde rådne svinekroppe i store montre. Svinekroppene forandrede farve og konsistens efterhånden som forrådnelsesprocessen skred frem. Det var kunst, sagde man. Det startede en stormende debat, og ifølge "kunsteksperter" var det faktisk udtryk for nutidig og ægte kunst. Det var originalt, ukonventionelt, overraskende og opfindsomt – og dermed kreativt ifølge definitionen. Men hvor mange var klar over, at når man i vejkanten ser en rådne hund, der blev kørt over nogle dage tidligere, så iagttager man et kunstværk skabt af en uopmærksom bilist?

En kunstner lod guldfisk svømme rundt i vandfyldte blendere, og "kunstinteresserede" blev opfordret til at forvandle guldfisken til fiskefars ved at tænde for strømmen. Nogen gjorde det. Det var originalt, ukonventionelt, overraskende og opfindsomt – og det accepteres som kunst. Men hvem siger, at det kun gælder *guldfisk* i blendere? Alt andet, der blendes hjemme i køkkenet, kan vel også kaldes et kunstværk? Eller ...?

En knap så brutal skulpturkunst så man engang på en udstilling, hvor en skulptør havde anbragt en ganske almindelig, bulet konservesdåse på en piedestal, og han kaldte såmænd "kunstværket" for ... "konservesdåse". Det var originalt, ukonventionelt, overraskende og opfindsomt – og kunst, sagde "eksperterne". Men kan alt, hvad man finder i en skraldespand, virkelig være kunst?

Og udstoppede hundehvalpe er kunst – siger mennesker, der påstår, at de har forstand på disse ting. Selvfølgelig ikke hvis de udstilles på et zoologisk museum, men kun hvis de præsenteres på en kunstudstilling. Man kan spekulere på, om levende hundehvalpe i et kunstlokale også vil være kunst. Og om familiens hund reelt er et gøende kunstværk.

Hvis man besøger en kunstudstilling og pludselig opdager en hundelort i et hjørne, vil man i dag være i tvivl, om der har været en hund inde i udstillingslokalet, eller om det er et kunstværk. Og hvis det er et kunstværk, er det så hunden, der lavede "kunstværket" eller den person, der fik ideen til at udstille genstanden, der er kunstneren?

Professionel og uprofessionel kunst

Men det er som bekendt ikke kun malere og skulptører, der betragtes som kreative ...

En *skuespiller* betragtes som kunstner og kreativ.

En *digter* og en *forfatter* respekteres som kreativ kunstner.

En *komponist* og en *musiker* betragtes som udøvende kunstnere – og de respekteres som kreative.

En *fotograf*, en *filmproducent* en *filmskuespiller* er kunstnere og kreative ... etc.

Udfoldelse inden for disse og lignende kunstneriske områder, betragtes sædvanligvis som kreativitet. Ofte er udøveren professionel. Det vil sige, at den kreative person lever af sin kreativitet.

Der er mange andre professionelle kreative professioner – for eksempel *arkitekter*, *designere*, *reklamefolk* m.fl.

Men hvad med uprofessionelle mennesker, som ikke lever af de kreative aktiviteter? Kan de ikke være kreative? For eksempel mennesker, der går på aftenskole og deltager i såkaldte kreative fag? De udfolder sig ofte inden for de samme områder som de professionelle. Nogle tegner, maler, fotograferer osv. Andre spiller på musikinstrumenter. Atter andre syr eller laver træsnit. Nogle danser mavedans – andre danser bare. Disse og lignende aktiviteter kategoriseres også som "*kreative fag*". Kreativitet er altså ikke forbeholdt professionelle, for når amatører foretager sig det samme som professionelle inden for kunstneriske eller kreative fag, opfattes de også som kreative.

Det samme gælder mennesker, der hverken lever af en kreativ aktivitet eller har lært den på aftenskole, men alligevel forfatter en sang til sønnens eller datterens bryllup – eller til

barnebarnets konfirmation. Eller mennesker, der eksperimenterer med madopskrifter får ofte ros for at være kreative. Deres frembringelser er madkunst, siger man.

Man begynder nu at fornemme, at kreativitet omfatter mange aktiviteter, og kan udtrykkes af mange forskellige mennesker. Faktisk bruges eller misbruges ordet kreativitet, for når en revisor balancerer på kanten af loven, kaldes denne evne for "*kreativ bogføring*". Selv god gammeldags dovenskab kaldes ikke længere dovenskab, men "*kreativitetsskrise*". Spørgsmålet er derfor ... *hvad er kreativitet egentlig?*

Alle er kreative

Noget tyder på, at kreativitet har meget vide rammer, og at den indgroede folketro på, at kreativitet er forbeholdt de få, *ikke* er korrekt.

I den førnævnte definition på kreativitet står der: "*Kreativitet er at tænke eller handle originalt ...*" etc. Det er indlysende, at første fase i den kreative proces er den kreative tanke. Og mange stopper her og definerer sig selv som kreative, hvis de tænker anderledes tanker. Men denne evne skal selvfølgelig kombineres med evnen til at give de kreative tanker form, hvis man vil tage springet fra kreativ tænkning til kunstner. Man kan ikke være kunstner, hvis man mangler evnen til at løfte inspirationen fra den subjektive dimension til objektiv manifestation.

Konklusionen er, at kreativitet ganske enkelt er indbygget i *ethvert* menneske. *Alle* kan være kreative i *alt*, hvad de foretager sig. Man kan omsætte en iboende kreativitet til aktiv handling i alt, hvad man foretager sig. Man kan blive livskunstner. Det er en påstand, som der her i artikelserien vil blive gjort forsøg på at bevise. Og det er håbet, at det er muligt at sprænge rammerne for opfattelsen af, hvad kreativitet er, hvem der har kreative evner, og hvordan de kan komme til udtryk i ægte kunst.

For i virkeligheden er kreativitet eller mangel på kreativitet et spørgsmål om grænser ... og evnen til at gå ud over dem.

*Vi støder mod grænser alle steder.
Kun tankens kreative grænseområder
er stadig åbne.*

William J.J. Gordon

VisdomsNettet
www.visdomsnettet.dk